

Asunduste kooliõpetaja ja kirikliste talituste küsimus.

Nende ridade kirjutajal on nii mõnegi kooliõpetajaga asunduste kooliasja üle mõtteid wahetada tulnud, mis juures suurem jagu kooliõpetajaid kõik ühte mõtteid awaldasiwad, et asunduste kooliasjale kirikliste talituste täitmine, mis, nagu teada, kooliõpetaja õlgadel lasub, suureks halwajaks on. Mitmed nooremad kooliõpetajad oleksiwad walmis asundustes kooliõpetaja kohtasi wastuwõtma, kuid kirikliste talituste täitmisega ei ole nad nõus; mõned neist peawad seda omale häbiks, kui nad lapsi ristima ja surnuid matma peawad; teised jälle leiawad, et sarnane talitus nende ilmawaatega mitte kokku ei käi. Ja sellepärast, et kirikliste asjadega midagi tegemist mitte teha, arwawad nad paremaks asunduste köster-kooliõpetaja kohtadele selga pöörata ja kodumaal wallakooliõpetajatena omale leiba teenida.

Asunikud ise waatawad asja peale teise pilguga. Paljudes asundustes käib õpetaja ainult kaks-kolm korda aastas, kuna waheajal kõik kiriklised talitused kooliõpetaja kanda jääwad. Asunikkude eneste seast ei leidu wahest inimest, kes kiriklisi talitusi täita wõib, mis, olgu küll mitte suurt teadmist ei tarwita, aga raamatuga ümberkäimist siiski nõuab. Ja teiseks on see nähtus, et sarnaseid asju ikka kooliõpetaja toimetab, asunikkudele nii kaugele sisse kaswanud, et nad seda endile naljalt ettekujutada ei mõistagi, kui keegi küla-taat surnut matab, kuna kooliõpetaja lihtmatuselisena matusel wiibib.

Asunikkude nõudmine, et kooliõpetaja õpetaja puudusel kiriklised talitused ära täidaks, ei olegi mitte nii ülekohtune, kui seda mõni noorem kooliõpetaja wahest arwab. Pole see aeg mitte wäga kaugel minewiku-wallas, kus meie kodumaa kooliõpetajad pea kõik kiriku orjuses seisiwad. Meie wanemad kooliõpetajad on ju kõik „proowijutluste” kaudu ametisse walitud, on laupäewa õhtul korralikult jutlusi lugenud, on lapsi ristunud, surnuid wiimsele teekonnale saatnud jne. Ja paljud on nendest kooliõpetajatest weel praegugi kohtade peal ning mõni neist weel oma ilmawaate „aegade mõjul” nõnda muutnud, et teda ümberkaudu kui karedat kiriku wastast tuntakse, ilma et seda talle keegi pahaks paneks, et ta kord alandlik kiriku teener oli. Tuli ju suurem jagu Eesti asunikka sel ajal kodumaalt wälja, kui seal kooliõpetaja ka ühtlasi „käsi-kirikherra” oli, ja nõuawad nüüd need siis ka selleaegse kodumaa kombe järel, et nende asunduse kooliõpetaja sedasama rada tallaks, mida sel ajal kodumaa kooliõpetajad käisiwad. Et ajad ja asjad wahepeal muutunud on, ega wanemad asunikud — ja wanemad asunikud on harilikult ikka kooli ülewälpidajad — oma metsanurga asunduses, kuhu kultura tuul harwa puhub, seda tea.

Ja kes peakski siis ka asundustes kiriklisi talitusi täitma, kui seda mitte kooliõpetaja ei teeks? Olgu kodumaa mehed usuküsimuses ka nii „radikalid” kui

tahes, lapsi lasewad nad siiski ristida, abielu paarisi laulatada ja surnuid matata. Seal teeb seda kirikuõpetaja, sest et see ametnik käepärast on. Asundustes on aga see ametimees kaugel, terwes külas wõi asundustes puudub teinekord ka inimene, kes sarnase asja-korruga tuttaw — arusaadaw siis, et kooliõpetaja seda kohust täitma peab. Ja kas wõiks kooliõpetaja, kes oma waadete poolest kiriklistes asjades ainult „kombetäitmist” näeb, ennast selle läbi haawatud tunda olewat, kui ta neid talitusi ise täidab, millele ta ehk küll südame põhjas wäärtust ei anna? Meie arwates mitte. Õpetab ju kooliõpetaja ise igapäew koolis lastele usuõpetust, kus ristimise läbi uuestisündimise ja surnust ülestõusmise lood ette tulewad, ilma et ta südametunnistus seda tegemast keelaks, miks ei wõi ta siis neidsamu usukombeid tegelikult täita? Ja edasi: ei astu kooliõpetaja ise ilma laulatuseta abielusse, ei jäta oma lapsi kiriklikult ristimata ega surnuid kirikliku kombe järel matmata, miks ei wõi ta siis neid kombeid ka teiste juures täita, liiategi kui ta näeb, et isiku järele, kes seda talitada wõiks, tõsist puudust tuntakse.

Minewal aastal ärapeetud asunikku-päewal tuli muu seas ka asunduse kooliõpetaja ja kiriku wahekord kõne alla. Seal jõuti otsusele, et soowitaw oleks, kui asunikud kooliõpetaja kõrwale inimese ametisse paneksiwad, kes waimulikkusi talitusi täidaks, kuid ka seal nähti juba ette ära, et see soow ikkagi wagaks soowiks jääb, sest asunikku majandusline seis lubab ainult wäga harwas kohas seda, et *kaks* isikut ametisse wõetakse, üks koolitöö ja teine kirikliste talituste jaoks, liiategi, et asunikku seas suuremalt jaolt ikka see arwamine walitseb, et kirikliste talituste täitmine just asunduse kooliõpetaja üks peaülesanne ongi.

Salata aga ei wõi, et kirikliste talituste täitmine kooliõpetaja käest hulga aega ära wõtab ja tüli teeb. Kui kooliõpetajal koolitöö ajal laialdases asunduses lapsi tuleb ristida, surnuid puusärki panna — seda tööd toimetatakse ju ikka koha peal — siis on selge, et koolitöö selle all kannatama peab. Ja asunikud, kui nad koolitöö wäärtusest ja edukäigust lugupidada mõistawad, siis tuleks neil küll päris tõsiselt selle peale mõtlema hakata, kuidas kooliõpetajat sellest orjusest wabastada. Mõnelpool ongi (näit. Gatshina ümbruses) keegi endine kooliõpetaja selle ameti peal, kes wäikese maksu eest sarnased asjad ära õiendab. Kus asundustes see aga wõimalik, tehku niisamuti ka, aga kus teist teed üle ei jää, seal peab ju siis muidugi see ülesanne kooliõpetaja õladele jääma.

Niiheasti meie kodumaa kui ka asunduste koolielus on palju asju, mis hädasti uuendada tahaksiwad. Üks sarnane asi on usuõpetuse andmine rahwakoolides. Oleks aeg olema, et kool kirikust täiesti lahti ja kooliõpetaja kiriku mõju alt wabaks saaks. Millal meie nii kaugemale jõuame, ei tea ütelda. Kuid ilmaaegne oleks meie kooliõpetajatel sellepärast asunduste kooli-kohtasi põlata, et seal hädakorral ka pastoriga kohuseid poolitada tuleb. Kooliõpetajad nähku sarnases talituses ainult ühte lisa kohustust, mida nad lepingu järel täitma peawad. Niisama nagu usuõpetuse andmise pärast keegi kooli-kohta ära ei põlga, nii ärgu ka kirikliste talituste täitmine koha põlgamiseks põhjust andku.

Eesti asunik.